

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ

Závěrečná zpráva o působení lektorky/lektora

Akademický rok: 2021/22

Destinace (země, město): Německo, Lipsko

Jméno, příjmení: Ctirad Sedlák

Místo působení (univerzita, fakulta, příp. katedra/ústav): Universität Leipzig, Institut für Slavistik

Úvodem

Oslabování pandemie koronaviru a s ní spojených opatření přineslo v akademickém roce 2021/22 další specifika. Způsob výuky i kontakt se studenty se opět změnil. Otázce tzv. hybridní výuky a odlišnosti uplynulého roku od předchozích pandemických semestrů se budeme věnovat především v poslední části zprávy.

I. Charakteristika institutu, možnosti studia, skladba studentů

Slavistika patří na Lipské univerzitě mezi zavedené obory; v různých formách se tu slovanské jazyky zkoumají a vyučují už od první poloviny 19. století. Dnes se činnost Ústavu slavistiky¹ soustřeďuje na tři základní oblasti: západní slavistiku, východní slavistiku a didaktiku slovanských jazyků. Základní nabídku doplňují i kurzy jihoslovanských jazyků. Západní slovanské jazyky lze studovat v několika modalitách:

A) Bakalářský studijní program *Westslawistik* (Západní slavistika) je kombinací bohemistiky a polonistiky, umožňuje však také vyhranit se čistě bohemisticky nebo polonisticky. Tato

¹ *Institut für Slavistik* – na Lipské univerzitě se tradičně píše s jednoduchým „v“, na rozdíl od oficiálních označení jednotlivých studijních programů.

možnost profilovat se jako ryzí bohemista či polonista je specifikem lipského pracoviště a je v německém kontextu ojedinělá.

B) Bakalářský studijní program „B. A. Plus“ *Westslawistik Interkulturell* se obsahově do značné míry shoduje s předchozím programem, ale je delší o rok, který studenti stráví v zahraničí: je to jeden semestr ve Vratislavi a jeden semestr v Praze. Během zahraničního pobytu studenti absolvují i stáž v některé z tamních kulturních institucí.

C) *Interkulturelle Kommunikation und Translation Tschechisch – Deutsch*² je společný program lipské slavistiky, Ústavu aplikované lingvistiky a translatologie Lipské univerzity a Ústavu translatologie Univerzity Karlovy. Absolventi získávají diplom z obou univerzit. Tento obor vzbudil v posledních letech poměrně velkou pozornost mezi německými i českými studenty, zájem značně převyšuje počet nabízených míst.

D) Studium učitelství probíhá ve třech studijních programech: pro střední školy, pro gymnázia (tzv. „Höheres Lehramt“) a jako rozšiřující studium.

E) Po absolvování bakalářského studia je možné nastoupit do magisterského studijního programu *Slawistik* (Slavistika). Zde již není možné profilovat se jako bohemista, ale je možné zaměřit se v návaznosti na předchozí bakalářské studium buď na západní, nebo na východní slavistiku. Výuka se soustřeďuje na komparativní aspekty jednotlivých slovanských jazyků a kulturních okruhů.

F) Bakalářské studium na Lipské univerzitě sestává kromě hlavního oboru („Kernfach“, viz A-C) ještě z klíčových kvalifikací a volitelných předmětů. Tyto volitelné předměty si studenti mohou volit prakticky z celé nabídky fakulty. Pokud si studenti z jiných ústavů zvolí tři předměty na Ústavu slavistiky (např. v oboru bohemistiky), stávají se tyto tři předměty tzv. malým volitelným oborem („kleines Wahlfach“). V případě šesti předmětů jde o velký volitelný obor („großes Wahlfach“). To studentům jednak garantuje přednostní zapsání do modulů a jednak představuje v podstatě další studijní obor, takže student, který ke svému hlavnímu (neslavistickému) oboru přibírá šest bohemistických/slavistických předmětů, nakonec fakticky absolvuje dvouoborové studium a stává se i bohemistou/slavistou.

² Oficiální český název zní *Mezikulturní komunikace čeština – němčina*.

G) Tzv. klíčové kvalifikace („Schlüsselqualifikationen“) jsou dodatkové předměty, které si studenti jiných oborů mohou vybírat z nabídky Ústavu slavistiky. Typicky je to jazyková výuka, ale mohou to být i literárněvědné semináře či semináře z kulturních studií.

Pokud jde o jazykovou výuku, vedle ‚hlavních‘ jazyků, tedy češtiny, polštiny a ruštiny, poskytuje institut také kurzy ukrajinštiny a „BKSM“ (bosenštiny, chorvatštiny, srbštiny, černohorštiny). Pro lužickou srbštinu existuje v Lipsku zvláštní institut. Samostatně vyčleněna je onomastika, již lze zapsat jako volitelný předmět nebo klíčovou kvalifikaci.

Jak vyplývá z bodů A-E, bohemistiku, resp. západní slavistiku se specializací na češtinu je možné studovat v několika formách jako hlavní obor. Zároveň si studenti jiných oborů zapisují bohemistické předměty včetně výuky češtiny v rámci volitelných předmětů a/nebo klíčových kvalifikací a mohou si zvolit bohemistiku i jako vedlejší obor, v kterém získají diplom (body F a G). V jednotlivých studijních skupinách se tito studenti mísí, způsobuje to i jistou fluktuaci během semestru (např. ne každý je rozhodnut, zda půjde ke zkoušce a nechá si předmět započítat; obecně „naši“ kmenoví studenti vytrvávají déle a projevují větší disciplínu v docházce, která je nepovinná; někteří studenti přicházejí ke zkouškám s ročním zpožděním; seminární práce se podle zkušebního řádu opravují a hodnotí v semestru následujícím po semestru, v němž probíhala výuka...), takže je pro vedení ústavu i pro mě obtížné stanovit v daný moment přesný počet studentů využívajících studijní nabídku ústavu. Důležité je, že čeština a bohemistické předměty jsou pro studenty dlouhodobě atraktivní. Ze zápisových listin předmětů vyplývá, že mezi účastníky jsou studenti magisterského programu *Slavistika* (rusisté, kteří potřebují základy západoslovanského jazyka) a ze studentů bakalářských programů např. germanisté, sorabisté, východní slavisté, obecní lingvisté a dále romanisté, skandinavisté, uměnovědci, matematická, chemik, sociolog... V zimním semestru 2021 se ke studentům lektora přidaly i dvě studentky z univerzity v Halle, které na své domovské univerzitě nenašly kurz češtiny, a bylo jim umožněno započítat si náš kurz v Lipsku (jedna z nich se u nás učila česky už v letním semestru 2021).

Od zimního semestru 2021 se kurzů češtiny účastní i studenti Lipské univerzity zapsaní přes univerzitní Jazykové centrum. Mají-li zájem, mohou po splnění určitých podmínek dostat certifikát UNICert.

V závěru tohoto oddílu bychom rádi zdůraznili, co lipský Ústav slavistiky odlišuje od jiných:

- Možnost specializovat se už od 1. ročníku čistě bohemisticky či polonisticky
- Společný studijní obor lipské a pražské univerzity *Mezikulturní komunikace čeština – němčina*
- O prestiži institutu vypovídá i to, že právě v jeho rámci dlouhou dobu fungovala tzv. *Namenberatungsstelle* (poradna pro rodná jména, příjmení a místní jména) s působností pro celé Německo; postupem času byla poradna organizačně oddělena od ústavu

II. Výuka, počty studentů, spolupráce se stálou lektorkou češtiny

Úvazek lektora není pevně dán počtem hodin pro každý semestr stejně; při přidělování výuky se vychází z potřeb aktuálního studijního plánu; lektorský úvazek se zpravidla pohybuje mezi 14 a 16 hodinami za týden, v r. 2021/22 to bylo v zimním semestru 16 hodin týdně a v letním 12 hodin včetně jednoho společného semináře s prof. Artwińskou. K tomu se přidružuje intenzivní kurz po zimním semestru (viz níže), jedna konzultace týdně a několik konzultací během každého zkouškového období. Počítá se také s tím, že vyučující pravidelně věnují čas aktualizaci e-learningové platformy Moodle (ideálně po každé výuce).

V zimním semestru 2021/22 lektor vyučoval třikrát týdně předmět *Čeština 1* (paralelně se stálou lektorkou češtiny Dagmar Žídkovou-Gunter) a dvakrát týdně měl tzv. tutoria, která lze charakterizovat jako dodatková jazyková cvičení. Jedno tutorium doprovázelo kurz *Čeština 1* a bylo navštěvováno účastníky obou paralelních kurzů češtiny pro začátečníky, další bylo určeno studentům 3. semestru, kteří studují modul zahrnující kurz *Čeština 3* a seminář z morfologie.

Studenti 1. ročníku slavistiky a zájemci z řad neslavistů navštěvují v zimním semestru přednášky nazvané *Úvod do slavistické literární vědy*. Jelikož se dosavadní přednášející specializovala na východní slavistiku a ruskou literaturu, studenti západní slavistiky se zajímali o případný dodatkový předmět zaměřený na český a polský kulturní okruh. Lektor tedy v r. 2018 navrhl, že se takového předmětu ujme. Do studijní nabídky byl zaveden ve formě tutoria a skutečně se vytvořila skupina studentů, kteří pravidelně docházeli a chválili možnost prohlubovat poznatky z přednášky s pomocí textů českých i polských autorů. V následujících letech český vyučující toto tutorium opět vedl; je plánováno i na příští rok a bude tentokrát otevřeno všem posluchačům, tedy i východním slavistům.

Kromě toho vedl v zimním semestru literárněvědné tutorium k dějinám české a polské literatury 19. století a poprvé i seminář českých, polských a ruských reálií pro studenty magisterského studia. Celkem tedy bylo v zimním semestru lektorovi přiděleno šestnáct hodin výuky.

K zimnímu semestru obvykle patří ještě intenzivní kurz před zkouškou z *Češtiny 1*. Probíhá vždy na konci března, trvá čtyři a půl dne, poslední den následuje písemná zkouška. Jelikož mezi koncem výuky v zimním semestru a plánovaným termínem kurzu leží asi sedm týdnů volna, domlouvá se lektor se studenty, že jim na dálku bude během této cézury k dispozici, aby mohli opakovat, psát texty a dostávat zpětnou vazbu, zkrátka aby nezapomněli svou češtinu. Tomuto cíli v některých skupinách napomáhala i společná konverzace v programu Google Docs (viz článek lektora v *Krajinách češtiny 10*), později studentský chatroom na platformě Discord a také pravidelné uveřejňování opakovacích cvičení a klíčů v půltýdenním rytmu. Někteří studenti využívají nabídky lépe a posílají ke korektuře své texty. Konverzace v Google Docs bohužel od doby distanční výuky a s ní spojeného nadbytku různých online platforem neláká. Místo toho používáme Google Docs jako virtuální prostor pro dodatečná cvičení, korektury textů apod.

Intenzivní kurz proběhl online, protože byl lektor po onemocnění koronavirem v izolaci. Díky kurzu si studenti mohli oživit své jazykové kompetence a přistoupit ke zkoušce jazykově i psychicky připraveni. Distanční forma nebyla na škodu (s minulou skupinou se osvědčila na jaře 2021), výsledky klauzury byly velmi dobré. Byl to poslední intenzivní kurz – jeho zrušením od ZS 2022/23 se totiž uvolní dodatečná hodinová dotace pro studenty *Češtiny 3*.

V průběhu zimního semestru jsme s kolegou Colombim opravovali a konzultovali seminární práce z literatury a kulturních studií.

V letním semestru navazoval kurz *Čeština 2* (třikrát týdně) doprovázený tutoriem (jednou týdně). Stejně jako v minulých letech vedl lektor tutorium k semináři z lexikologie a slovtvorby; na rozdíl od minulých let neměl předmět pro studenty magisterského studijního programu zvaný *Produkce mluvených textů*, protože místo něj v zimním semestru dostal uvedený seminář z reálií; v příštím roce bude mít *Produkcí* opět ve svém penzu. Společně s prof. Artwińskou vyučoval naratologii a poetiku v semináři *Kategorie literárněvědné analýzy*. Se stálou lektorkou Dagmar Žídkovou-Gunter vytvořil a uskutečnil první standardizovanou zkoušku pro certifikát UNlcert na úrovni A2.

Pokud jde o počty studentů v předmětech vedených lektorem:

V zimním semestru bylo do paralelních kurzů *Čeština 1* a ke zkoušce zapsáno 21 lidí, z toho jeho kurz navštěvovalo 10 osob. V letním semestru bylo do *Češtiny 2* zapsáno celkem 6 studentů (odpadli ti, kteří potřebovali do svého studijního plánu jen jeden semestr češtiny, např. studenti magisterského studia a studenti neslavistických oborů) a ke zkoušce celkem 15.

Do tutorií obecně chodí jen část studentů, kteří jsou zapsaní v příslušných modulech. Zatímco v řádných kurzech lektor pozoroval velkou disciplínu v docházce (která je na Lipské univerzitě striktně nepovinná) a mohl se spolehnout na pravidelnou účast téměř všech studentů, tutoria jsou zpravidla navštěvována jen těmi, kdo mají zvláštní zájem o předmět nebo se chtějí intenzivněji připravovat na zkoušky. Např. v tutoriu k české a polské literatuře se počet účastníků pohyboval mezi 1-10 osobami.

Tutoria k *Češtině 3* se účastnilo kolem 8 lidí, z nich 4 s téměř stoprocentní docházkou. Do tutoria k semináři z lexikologie chodily tyto 4 osoby. Tutorium k *Úvodu do literární vědy* si oblíbili dva naši studenti, kteří nevynechali jediné setkání (jeden z nich, student romanistiky z Cambridge, trávil v Lipsku zimní semestr na Erasmu+). Seminář reálií navštěvovali 4 studenti magisterského studia.

Poměrně velký rozdíl mezi počty zapsaných studentů v jednotlivých předmětech je způsoben jevem, o kterém jsme již psali: kromě kmenových studentů se výuky účastní i lidé z jiných oborů. *Čeština 1* ze zřejmých důvodů láká víc zájemců než předměty pro pokročilejší úroveň. Tutoria jsou určena primárně studentům slavistiky a mohou být sice navštěvována i neslavisty, ti si však patrně raději vybírají klasické kurzy češtiny pro začátečníky než pokročilejší moduly, kde je třeba absolvovat i lingvistické semináře.

Výukové cíle v ČCJ podle SERR: v *Češtině 1* je cílem dosáhnout úrovně A1, v *Češtině 2* A2, v *Češtině 3* B1 (zde v bakalářských oborech klasická jazyková výuka končí); v *Češtině 4* v rámci magisterského studia (*Produkce mluvených a psaných textů*) je třeba oficiálně dosáhnout úrovně B2, ale pravidelně míváme studenty, kteří tuto úroveň fakticky převyšují.³

³ Popisy předmětů zde: <https://www.philol.uni-leipzig.de/institut-fuer-slavistik/studium-1/studienangebot/vorlesungsverzeichnisse>

Spolupráce se stálou lektorkou Dagmar Žídkovou-Gunter je harmonická, lektor je s ní prakticky stále v kontaktu e-mailem, osobně a přes Zoom a společně koordinují výuku v začátečnických kurzech a v *Produkcí mluvených/psaných textů*. Společná domluva je o to důležitější, že se ve svých kurzech oba snaží o přesahy mimo klasickou jazykovou výuku (spojování skupin, filmová řada, tvorba německých titulků k českým filmům).

III. Činnost nad rámec pracovních povinností, zapojení do aktivit institutu

Od počátku působení na lipském lektorátu se lektor snaží vyvíjet činnost nad rámec přidělených učebních povinností a zapojovat se do života ústavu. Kolektiv Ústavu slavistiky je velmi soudržný, často se společně konzultují otázky výuky, skladby studijních programů, koordinace jednotlivých vyučujících v rámci modulů, mimovýukové činnosti apod.

Vyučující zpravidla nabízí dodatečné tutorium, určené primárně některým studentům, kteří neměli v rozvrhu místo na standardně pořádané tutorium, ale navštěvované i obzvláště motivovanými studenty. Dlužno poznamenat, že i když jsou tutoria považována „jen“ za doplněk výuky a jsou nepovinná, někteří studenti se přesto účastní s takřka železnou pravidelností.

Během zimního zkouškového období pro studenty lektor připravuje dodatečná cvičení a klíče, aby jejich čeština „nezakrněla“ během téměř dvouměsíční přestávky mezi koncem výuky a klauzурou. Udržování jazykových kompetencí slouží i platformy pro komunikaci online: kolaborativní textové editory (v akademickém roce 2017/18 Firepad, v následujících letech Google Docs) a chatroom v aplikaci Discord. V případě Google Docs se jedná o „nenáležitě“ využití programu, který obvykle slouží kolektivnímu vytváření textových souborů. V naší virtuální konverzaci se studenty však nejde o vytvoření uceleného souboru, nýbrž o průběžné přispívání, o částečnou simulaci spontánní konverzace, v níž je prostor i pro opravy chyb, vysvětlování jednotlivých jazykových problémů a příležitostné jazykové a kulturní exkurzy. V průběhu pandemie koronaviru bylo možné u studentů pozorovat odklon od této formy komunikace, zřejmě proto, že studenti trávili tolik času před počítačem a neměli zájem o další digitální náhražku skutečného setkávání. Google Docs se nám tedy stal spíše „interaktivní tabulí“ a virtuální „učebnou“, v níž studenti psali a navzájem porovnávali domácí úkoly a texty.

Touž platformu využil lektor s Dagmar Žídkovou-Gunter i při překladu titulků k filmům *Jára Cimrman, ležící, spící* (letní semestr 2018), *Rozpuštěný a vypuštěný* (letní semestry 2019 a 2020) a *Žert* (letní semestr 2021). České titulky, které lektor musel nejdříve z odposlechu přepsat a načasovat, studenti překládali samostatně do němčiny, jejich verze pak byly každý týden předmětem skupinové diskuse a z ní vzešla konečná verze dané repliky. První rok jsme nejdříve pracovali „postaru“ opakovaným přepisováním ve Wordu, posíláním e-mailů a tisknutím jednotlivých částí. Google Docs nám umožnil práci značně urychlit a všichni účastníci měli nejaktuálnější verzi titulků neustále k dispozici. Studenti překládali titulky online, mohli okamžitě porovnávat svou verzi s ostatními, konečné znění jsem pak také zapisoval online. Nový systém umožnil eliminovat tisk a pracovat na laptotech a na počítači v seminární místnosti. V následujících letních semestrech se nám zkušenosti s Google Docs vyplatily během distanční výuky. Titulky k Cimrmanovi jsme dokončili a promítli během začátku zimního semestru 2018. Projevil o ně zájem i Národní filmový archiv, touto dobou je už má k dispozici a může je případným zájemcům poskytnout. *Rozpuštěný a vypuštěný* stále čeká na poslední úpravy. Zato *Žert* jsme po mnoha virtuálních setkáních ve svém volném čase dokončili a promítli v rámci filmové řady. I tyto titulky budou poskytnuty Národnímu filmovému archivu.⁴

Filmová řada byla tentokrát organizována společně s Dagmar Žídkovou-Gunter. bylo rozhodnuto prezentovat tři filmy, na nichž pracovali naši studenti: promítal se *Žert* s novými titulky a dal divákům příležitost pobesedovat s tvůrci titulků; byli pozváni dva autoři dokumentárního filmu *Die letzte erste Tanke / První a poslední pumpa*⁵ Ferdinanda Hausera a Conrada Winklera na projekci a diskusi (Ferdinand Hauser je absolvent lipské slavistiky); a podruhé se promítal *Jára Cimrman, ležící, spící*, vzhledem k čtyřletému odstupu od první projekce se sešlo jiné publikum než tehdy, ale přijeli také někteří autoři titulků, teď již absolventi, takže promítání získalo lehce nostalgický a lehce slavnostní nádech.

V červenci 2022 lektor pro studenty zorganizoval jednodenní výlet do Roudnice a na Říp. Využili jsme 9-Euro-Ticket (studenti ho mají automaticky), prohlédli si Roudnici (centrum a židovskou čtvrť), lokálkou se dopravili do Vražkova, vystoupali na Říp, prohlédli si románskou rotundu a občerstvili se v historické hospodě s nápisem „Co Mohamedu Mekka, to Čechu Říp“. Celou

⁴ K práci s Google Docs viz 10. číslo Krajín češtiny (KČ); o titulcích k filmu *Jára Cimrman, ležící, spící* viz 11. číslo KČ.

⁵ <https://www.junger-film.de/die-letzte-erste-tanke-prvni-a-posledni-pumpa/>

cestu byla příležitost trénovat češtinu a s uspokojením lze říci, že se studenti po necelých dvou semestrech naší výuky skutečně domluví.

V lednu se na Lipské univerzitě obvykle koná den otevřených dveří a zájemci z řad veřejnosti, a především studentů gymnázií se mohou dostavit na standardní lekce se studenty-začátečníky a aktivně se zapojit do vyučování. Vzhledem k velikosti slavistiky jako oboru a specifikům lipského pracoviště je den otevřených dveří považován za důležitou ‚reklamu‘, která může rozšířit povědomí o možnostech studia slovanské filologie mezi středoškoláky, proto se vždy vyučující češtiny připojuje s ukázkovými lekcemi. V době online výuky byl formát dne otevřených dveří změněn ve virtuální akci, během níž měli zájemci o slavistické obory k dispozici řadu podcastů, kvízů, setkání v Zoomu aj. V roce 2021 se lektor přidal s ukázkovou první lekcí češtiny a vytvořil minikurz češtiny ve formě „dynamické prezentace“ v Prezi, která byla přístupná ze stránek ústavu a každý den se rozrůstala o nový učební materiál, aby se uživatelé mohli po dobu jedenácti dnů učit česky. K této prezentaci dostal velmi kladnou zpětnou vazbu od studentů i kolegů. V roce 2022 se v lednu konal prezenční den otevřených dveří a na jaře virtuální den, pro který připravil tři půlhodinové minikurzy.

V uplynulých letech se lektor zapojil do činnosti komise/pracovní skupiny, která se zabývala změnami v kurikulu magisterského studijního programu Slavistika.

Momentálně probíhá práce na novém studijním průvodci, v němž budou studentům názorně představeny citační styly, rizika plagiátu apod. Před epidemií jsme tento materiál s kolegy konzultovali na pravidelných schůzkách. Je vytvořen krátký manuál pro psaní seminárních prací, který sjednocuje formální parametry a je k dispozici ostatním vyučujícím, kteří si jej mohou upravit podle svých představ.

Spolková země Sasko nabízí vysokoškolským učitelům různé možnosti didaktických školení, některá jsou organizována v rámci Lipské univerzity, další jsou v kompetencích jiných institucí (vysokých škol apod.). V covidových letech se značně rozšířila nabídka online workshopů a symposií; lektor se snažil jí co nejvíce využívat.

Samozřejmě se také účastní akcí ústavu, přednášek hostujících profesorů (i v roli moderátora), informačních schůzek se stipendisty atd. Studentům je stále k dispozici, když potřebují poradit, doporučit studijní materiál, provést korekturu či dovézt z ČR knihy.

Setkání lektorů ČCJ v Německu se na podzim 2021 opět mohlo konat prezenčně. Soustředění se odehrálo v Drážďanech a bylo skvěle zorganizováno Jiřím Karasem z TU Dresden. lektor vystoupil s příspěvkem věnovaným rizikům aplikace Duolingo pro studenty ČCJ⁶.

V červnu 2022 se s posterem na téma naturalismu v české literatuře zúčastnil doktorandské sekce VI. kongresu světové literárněvědné bohemistiky.⁷

V Krajinách češtiny vyšel článek o lipské slavistice. Činnost ústavu a lektorátu lektor prezentoval na Konferenci k podpoře výuky češtiny v SRN, organizované MŠMT a Česko-německým fondem budoucnosti.

V kurzech *Čeština 1 a 2* používáme řezenskou učebnici a cvičebnici *Tschechisch kommunikativ* (J. Maidlová, M. Nekula). Na Bohemicu v Řezně bylo rozhodnuto učebnici aktualizovat a všichni lektoři ČCJ v Německu byli požádáni o dodání připomínek ke stávající podobě učebnice; lektor se samozřejmě rád zapojil a pro autorku nové verze Kateřinu Šichovou vypracoval detailní posudek učebnice.

Vytvořil také nové, modernější, uživatelsky příjemnější a reprezentativnější internetové stránky pro studenty, na nichž byl původně uveřejňován učební materiály a domácí úkoly, ale nyní, kdy plně využíváme platformu Moodle, tam jsou spíše informace o aktuálních akcích a termínech, k dispozici jsou odkazy na lingvistické databáze, seznam knih na lektorátu apod. Aby lektor studentům aspoň trochu vynahradil, že kvůli pandemii neměli dost kontaktu s českým jazykovým prostředím a nemohli cestovat do ČR, přidal na stránky blog, v němž píše česky i německy o tématech spojených s českým jazykem a kulturou a kde jsou vítány i příspěvky studentů, a malého průvodce po Praze pro ty, kteří se chystají na zahraniční pobyt.

<http://bohemistika.weebly.com>

IV. Pracovní podmínky, vybavenost pracoviště

Nezuří-li pandemie, většina výuky probíhá v „původním“ univerzitním areálu v centru města. Uvozovky píšeme proto, že ze staré univerzitní budovy po 2. světové válce a demolicích roku 1968 zůstal jediný portál. Univerzitní kampus má stále víceméně půdorys někdejšího kláštera, v jehož zdech se univerzita po staletí nacházela, ale dnešní budovy pocházejí částečně ze 70. let,

⁶ Viz můj článek v Krajinách češtiny 13.

⁷ Viz https://www.6kongres.info/Amca-6kongres/media/content/6kongres_program.pdf

částečně z doby popřevratové. V tzv. Neues Seminargebäude jsou k dispozici poměrně spartánsky zařízené učebny, některé vybavené interaktivní tabulí, některé počítačem a projektorem, některé jen s bílou či zelenou tabulí, zhruba polovina má mikrofony a kamery pro hybridní výuku. V Hörsaalgebäude je možné zamluvit místnosti lépe vybavené technikou, ale s horším komfortem pro studenty. Tam zpravidla probíhá filmová řada. V Augusteu se nacházejí multimediální místnosti, využívané např. při překladových cvičeních. Při přípravě rozvrhu není přese všechnu snahu sekretariátu vždy možné zohlednit všechna přání vyučujícího ohledně vybavenosti učebny, takže průběh a formát výuky je do jisté míry dán rozdíly mezi technickými prostředky, které jsou v přidělené učebně k dispozici. Institut nemá trvale rezervované místnosti, takže není možné zřídit např. „češtinářskou“ učebnu, v níž by visely mapy, fotografie, gramatické přehledy atd.

Samotný institut se nachází ve velkoryse navržené nové budově asi 15-20 minut chůze od centra, v tzv. Hudební čtvrti, naproti univerzitní knihovně. Český lektor sdílí místnost s polskou lektorkou, pracovna je dobře vybavena, každý má k dispozici svůj počítač s Windows 10, tiskárnu, knihovnu, v pracovně je i místo pro menší seminární skupinu v počtu 3-4 lidí. V prostorech institutu se nachází jedna učebna, která se využívá pro různé akce i pro výuku. V přízemí je jeden větší přednáškový sál.

Univerzitní knihovna Albertina je umístěna v impozantní stavbě z konce 19. století, byla značně poškozena bombardováním za 2. sv. války, ale v nedávných letech rekonstruována (získala za to i ocenění), a vládne v ní příjemně neformální režim: člověk neprochází vrátnicí, nelegitimuje se, nemusí si odkládat věci a může si vybírat knihy i z „veřejného skladu“. Oddělení slavistiky se bohužel nachází v těsných, odlehlých prostorech v mezipatře.

Z nutnosti přecházet mezi institutem a Seminargebäude vyplývají různé praktické důsledky: přestávky jsou sice dost dlouhé na to, aby člověk stihl dojít z jedné budovy do druhé, ale není vždy dost dobře možné zdržet se se studenty po vyučování déle než pár minut. Zároveň relativní „odlehlost“ institutu od míst, kde studenti tráví nejvíc času, demotivuje většinu studentů, pokud jde o návštěvnost konzultačních hodin: raději s učiteli mluví o přestávkách v Seminargebäude či píšou e-maily. Výukové materiály, počítač, přehrávač apod. je nutné přinášet a odnášet, v učebnách nelze nic zamknout. To nejsou stížnosti, jen fakta, se kterými je nutno počítat. Naštěstí si vyučující mohou v seminární budově (zdarma) pronajmout malou

skříňku; lektor v ní mívá zpravidla přehrávač zapůjčený DZS a různé názorné pomůcky pro češtináře-začátečníky. V Seminargebäude se také nacházela mediatéka, v níž bylo možné zásobit se psacími potřebami a půjčit si důležitá elektronická zařízení. Od letního semestru 2019 však mediatéka nefunguje, technické vybavení se nepůjčuje, pomoc s obsluhou techniky v místnostech se poskytuje jen po předchozí domluvě a fixy na whiteboard si vyučující mají kupovat sami.

V areálu jsou rozmístěny počítačové učebny a kopírky. Technický stav kopírek není dobrý a servis je pomalý, jde o přístroje soukromé firmy. Počítače lze používat se stejnými hesly jako v pracovně, ale soubory jsou uloženy jen v daném počítači, takže např. po přihlášení v počítačovém sále č. 1 se dostanete k určitým souborům, po přihlášení k počítači v pracovně zase k jiným. Obecně v oblasti IT nepanuje v Lipsku jednotný systém: pracovník dostane několik uživatelských jmen (pro svůj počítač, pro Moodle, pro e-mail...), program pro správu předmětů a zapisování známek Almaweb není propojený s e-mailovým klientem (a není totožný s programem, který pro zapisování předmětů a zkoušek používají studenti), sdělení rektorátu lze číst jen v univerzitní síti atd. Ve všech budovách se lze přihlásit k síti Eduroam, způsob přihlášení se však liší podle operačního systému a koncového zařízení a Eduroam nemá všude stabilní signál.

Kopírovat je možné na různých místech, platí stále táž karta, na některé kopírky lze posílat dokumenty přímo z počítače. Papír k tisku je přidělován podle potřeby, na kopírování není stanoven limit. I v průběhu semestru si lektor vždy mohl zamluvit učebny např. pro filmové projekce nebo neoficiálně vypsané tutorium. Institut ochotně proplácí náklady na tisk plakátů k filmové řadě. Vcelku jsou tedy podmínky k práci velkorysé. Příjemné pro pracovníky i studenty je také umístění obou pracovišť: kampus v centru města, institut v krásně zachované Hudební čtvrti plné historizující architektury a zeleně, několik kroků od knihovny.

Především však panuje v Ústavu slavistiky příjemná, kolegiální atmosféra, lektor se může kdykoli obrátit na kolegy a nadřízené o pomoc či radu, také studentům se vychází všemožně vstříc. O udržení zahraničního lektorátu je velký zájem.

V. Lektorát za časů covidu

Po třech semestrech distanční výuky byl zimní semestr 2021/22 plánován jako prezenční. Některé učebny byly už v roce 2020 vybaveny technikou pro tzv. hybridní výuku, aby se studenti mohli vyučování účastnit na místě i z domova přes počítač. Univerzita pokračovala i v následujícím roce v pořizování techniky a školení zaměstnanců.

Během prvních covidových semestrů platila „časově posunutá výuka“ oficiálně jako základní formát, tj. vyučující mohli vyučování pojmout vlastně jako běžné dálkové studium (materiály zpřístupněny online, studenti se měli připravovat ve svém čase podle vlastních možností, skupinové vyučování přes Skype/Zoom apod. bylo na dobré vůli vyučujícího). Tento formát, který měl zajistit, že výuka bude zajištěna i při nedostatečném technickém zázemí, slabém internetu, zdravotních potížích atd., vytvořil jisté minimum, na němž bylo možné stavět. Všichni pracovníci Ústavu slavistiky dobrou vůli měli a rozhodli se učit ‚doopravdy‘, v plném rozsahu synchronně. Setkalo se to s kladnou odezvou ze strany studentů, a to nejen v závěrečné evaluaci, ale i během semestru, kdy nám někteří studenti spontánně projevovali vděk a oceňovali naše nasazení ve srovnání s přístupem jiných institutů.

Od zimního semestru 2021/22 byla za standard pokládána naopak prezenční výuka, a to i v době silné vlny v lednu 2022, kdy jiné vysoké školy v Sasku opět přešly na distanční výuku. Rozhodnutí rektorátu zůstat při prezenční výuce vzbudilo velké vášně (souhlasné i nesouhlasné) mezi studenty a zaměstnanci. Přitom týden před Vánoci a týden po Vánocích byla univerzita zavřená a vyučování výjimečně probíhalo online – mnoho lidí pak nemohlo pochopit, proč se Lipská univerzita vrací k prezenční výuce na několik málo zbývajících týdnů před koncem semestru zrovna v době, kdy vlna covidu vrcholila. Hybridní forma výuky nebyla zcela přijata. Zatímco někteří studenti oceňovali, že během lednové vlny mohou zůstat doma a nepřijdou o synchronní vyučování, jiní kritizovali nedostatečnou kvalitu obrazu a zvuku a vyučující se potýkali s didaktickými obtížemi, které hybridní výuka způsobuje.

V letním semestru se ve všech učebnách objevily panely v ‚korporátních‘ barvách univerzity, které zlepšily akustiku místností. Celý semestr se učilo prezenčně. Technické problémy byly odstraněny. Jelikož lektor onemocněl covidem na přelomu zkouškového období a letního semestru, učil online v intenzivním kurzu před klauzurou z *Češtiny 1* i první týden v letním semestru. Ukázalo se, že krátké distanční fáze mohou přinést zajímavé zpestření. (V druhé

polovině semestru z důvodu nachlazení ještě několik dnů učil přes Zoom.) Bylo možné využít zkušeností z uplynulých semestrů, používat metody a platformy, které se osvědčily v distančním vyučování, např. Google Docs, Google Forms a Jamboard, a pak se zase vrátit ke klasické prezenční výuce.

Postřehy ohledně učebních metod a využívaných médií lektor od studentů sbíral od začátku semestru. Chtěl se průběžně přesvědčovat o jejich efektivitě a případně reagovat na výhrady obměnou stylu práce. Potvrdilo se, co věděl ze svých didaktických školení, že různorodost metod by neměla být přehnaná. Studenti potřebují vybočení z rutiny, ale neměli by být během semestru neustále nuceni zvykat si na nová média a platformy.

Moodle byl nadále základním médiem výuky i komunikace směrem ke studentům. Do Moodlu dával vyučující nejen všechny materiály, informace a komentáře, ale i odkazy na média, se kterými se v dané fázi výuky pracovalo.

Pro výuku „tváří v tvář“ se nejčastěji využíval Zoom, který se ukázal mnohem stabilnější a akusticky vhodnější než BigBlueButton (BBB). Zoom a BBB mají také funkci tabule (Zoom nikoli, pokud je využíván v internetovém prohlížeči; BBB je podle lektor přehlednější a intuitivnější, a navíc má v sobě zabudovaný malý kolaborativní editor, „sdílené poznámky“), ale více funkcí nabízí Google Docs a navíc v něm je možné navazovat na starší aktivity.

Zkoušky se v r. 2021/22 konaly prezenčně. Výsledky byly dobré a srovnatelné s covidovými i předcovidovými roky, což je dobrá zpráva. Pozitivní byla ostatně i evaluace provedená po kurzu *Čeština 2*, v níž si studenti pochvalovali mj. různorodost metod, dostatek příležitostí k mluvení a autentický jazyk.

Střídání forem výuky, částečně vynucené okolnostmi, částečně dobrovolné, se tedy neodrazilo negativně na zvládnutí předepsaného učiva. K pozitivům hybridního vyučování patří i usnadnění účasti některým studentům, kteří by v případě prezenční výuky nemohli z praktických nebo zdravotních důvodů docházet do všech předmětů, o které mají zájem. Mezi negativy distanční i hybridní výuky je třeba jmenovat posílení frontálnosti; i proto byl lektor rád, že hybridní forma nebyla v letním semestru nutná. Se vším bylo třeba počítat a přizpůsobit tomu styl práce. Podle výsledků zkoušek i zpětné vazby studentů to dopadlo dobře.

Obrazová příloha:

Studierende am Werk

Tschechische Filmreihe 2022

Die 13. tschechische Filmreihe lässt sich auf einen gemeinsamen Nenner bringen: Präsentiert werden diesmal Filme, an denen unsere Studierenden maßgeblich beteiligt waren, sei es in der Produktion, sei es bei der Untertitelung. Ferdinand Hauser, ein ehemaliger Student der Leipziger Slavistik, ist einer der beiden Regisseure des Dokumentarfilms *Die letzte erste Tanke*, der einen unkonventionellen und zugleich einfühlsamen Blick auf das Alltagsleben an der deutsch-tschechischen Grenze wirft. Bei den anderen beiden Filmen waren unsere Studierenden für die Untertitelung zuständig. Dabei geht es um zwei absolut unterschiedliche Streifen: *Der Scherz* ist eine Adaption des gleichnamigen regimereiflichen Romans von Milan Kundera, die melancholische Komödie *Jára Cimrman liegend, schlafend* ist dem Leben und Werk des größten Tschechen aller Zeiten gewidmet. In zwei Arbeitsgruppen haben unsere Studierenden mit viel Sachverstand und Kreativität deutsche Untertitel erstellt. Ihre Ausdauer, mit der sie an den anspruchsvollen Projekten beteiligt waren, und die Intensität, mit der sie um jede Zeile gerungen haben, sind keinesfalls selbstverständlich. Alle Interessierten können beurteilen, wie gut die drei studentischen Beiträge sind. Sowohl die beiden Regisseure als auch eine Arbeitsgruppe der „Filmtexter und -lekturinnen“ werden Ihnen Einblicke in ihre Arbeit gewähren. Die involvierten Studierenden, aber auch wir Veranstalter freuen uns auf ihr Kommen!

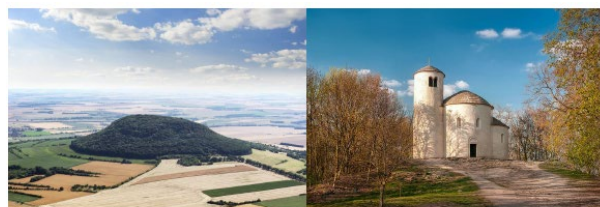
12.05. Der Scherz (Žert, 1968)
Mit kurzer Reflexion über die Arbeit an den Untertiteln

02.06. Die letzte erste Tanke (První a poslední pumpa, 2020)
Filmvorführung und Diskussion mit den Autoren

30.06. Jára Cimrman liegend, schlafend (Jára Cimrman ležící, spící, 1983)
Mit kurzer Einführung in die Cimrmanologie
Hörsaalgebäude der Universität Leipzig, Hörsaal 1
Jeweils um 19.00 Uhr
Im Originalton mit deutschen Untertiteln
Mit freundlicher Unterstützung des Instituts für Slavistik
Dagmar Židková-Günter und Ctirad Sedláč

VÝLET DO ROUDNICE A VÝSTUP NA ŘÍP

Termin: sobota 9. července

Harmonogram:

8.00 Odjezd z Lipska přes Drážďany a Děčín do Roudnice nad Labem

12.13 Přijezd do Roudnice, čas na prohlídku města (náměstí, zámek, zvonice, kostel, starý židovský hřbitov...)

13.57 Cesta historickým motorovým vlakem ("lokálkou") do Vražkova
4 km pěšky na Říp

Prohlídka románské rotundy

17.11 Cesta autobusem zpět z Vražkova do Roudnice

Odjezd z Roudnice v 17.44 nebo 19.44 (návrat do Lipska ve 22.50 nebo 00.50)

Plánovaná cena:

- 1) Románská rotunda 40 Kč (asi 1,30 €)
- 2) Jízdenky v Čechách (Dolní Žleb – Roudnice – Říp) 2x 153 Kč (celkem asi 12 €) pro jednu osobu – ale skupinová jízdenka bude levnější
- 3) Jízdenka Schöna – Dolní Žleb (přes hranice) 0,60 €

